

M

Tutkimuksia Isonkyrön Orismalan Leväntukhdan
kesäkuu 1912.

[Kertomukseen kuuluu asemapiirros, 2 valokuvaa ja H. W. 6110:4-11]

Orismalan Leväntukhdan kalmistosta, jonka 7. 0. 7. Rancken aikanaan tutki, teki A. Hackman kesäkuu 1906 asemapiirroksen mitään lisäkaivauksia toimittamatta. Kun toht. H. Lindberg, joka nyt kesäkuu toimittaa suotutkimuksia Eteläporjannassa, ilmoitti haluvansa ottaa maanäytteitä Leväntukhdan suosta, sai aloitettua toimeksi sen samalla suorittaa siellä arkeologisia kaivauksia. Saavuin näin ollen paikalle heinäkuun lopulla, viipyen kaivauksilla 5 päivää. Toht. Lindberg oli mukana yhden päivän aikana, jota paitoi lääkintäneuvos Vesterlund tuli paikalle antropologisia havainnoja tekemään viimeisenä matkapäivänä, jolloin saesään talia kuitenkin työt oli lopetettava.

Ranckenin selvityksen mukaan toimitti hän kaivauksia etupäässä pitkin ent. rajaajaa Sukkalan ja Vasanspään talojen maiden välillä, sekä 1-3 kappurin leveydellä ojan kahten puolen. Todennäköisesti ovat hänen kaivauksensa myös käsittäneet sen viijemättömän, osaksi savikaudan täyttämän alueen ent. Sukkalan maassa, jossa on heinälaato ja jonka asema seiväät toht. Hackmanin asemapiirroksista. Minun kaivaudamani ala sijaitsee ent. Vasanspään puolisen ensimmäisen sasan karsalla, kahten lähemmin näköyn toht. Hackmanin kartalle tekemästä merkinnästä.

Isonkyrön täydennyksessä on kolo Leväntukhdan alue siirtynyt jaakko. Arkkolan eli Väinö-Arkkolan Kuusiston Fante

Rajajärvi on otettu pois eikä raja-ojilla enää ole muuta kuin laskuojan merkitys. Nyt pääläsa käydessäni oli kolo ent. Sukkalan alue kauraa, Varsanpään alue sen sijan kesantona, kuten katokuvista lähemmin selviää.

Osa nyt tuttimaani alueita on vasta vuosi sitten välähtänyt ja lentänyt peuroiksi, ottuaan sitä ennen lähteen silmien paikallaisemaa ketsua, jonka kuummistaakin päästä paikkoihin oli erottamattavat varsinaisista peurosarista. Pinta oli vielä hyvin hiukan omilla peuroja korkeammalla. Muuten oli peurosarika yleensä aivan tasista, ollen 2-5 cm. alempana kuin laiton WNW aurokkaur, joka taas lieee 30-35 cm. alempana rautatien ylimenokohdasta Karkun tasoisista tuetuissa tiedä pitkin Leväntuhtaan. Tuo ylimenopaikka näytettiin olevan Orismalan aseman kanssa samassa korkeudessa.

Vihdoin seuraavat tiedot itse kaivauksista.

Alue A-E käsitti koko peurosaran leveyden, 11 m., ja oli 2,30 m. leveä. Pinta tassa kuten yleensä koko alueella oli pehmeätä möyheätä suopereua. Alueen N päässä, A-E, ei mitään löytöjä tullut. Maa oli rautaperäistä ja pieniä suomalaisia heelmiä oli siinä runsaasti. A-B:ssä oli liuta hyvin runsaasti, allaen aivan kynänsen yläosista ja jatkuen savi maahan asti. Savi oli 45-55 cm. lukuun ottamatta karttaan merkittävää kohtaa, jossa se tuli näkyviin jo 15-20 cm. syvässä. Täällä kohtaa ei näkynyt jättäviä Ranckenin koekaiivauksista.

Alue B-H, suuruus 5 x 4 m. Savi tuli esiin 42 cm. syvässä jatkueenkin tasaisesti, ja yleensä kuitu rikemökössä olivat löytöt enimmäkseen 25-30 cm. välein. Täällä alueella oli myös vanha lähteen pohja, joka paikalla peuroiksi tentäissä on sulettu ja tukittu laudan päillä, kepeillä, kivillä y.m. Näiden alta tuli vesiperäisestä liejusta esiin 71 cm. syvästä pääkalon puonikas, ristiluu, sääriluu ja joukko pienempiä luuta. Oli vaikea sanoa ovatko nämä luut lähtettä tukittuissa joutuneet noin syvään vai oiko se niiden alkuperäinen asema. Ainakin kertoi eräs mies, joka oli ollut Ranckenilla kaivauksissa, että erästä raja-ojassa alueesta lähteestä oli löytetty se vaskikatila, joka on Helsingin museoon saatu. Se oli nuka löytetty seuran

vain olosuhteiden vaihteesta. Lähteen suun ympärillä oli
olleet nelikko, uudenaikainen, ja keen se poistettiin, oli tullut,
näkyvän n. metrin pituinen toisesta päästäin paksumpi
puutanko. Tuossa paksummassa päässä oli olleet kiinni
lyötynä 12 rautanaulaa. Tangon alta viiksoin oli tullut
näkyvän sääriluita, kolme pääkappa ja varhikatuista a-
liana. Näin mies kertoi, mutta omat kuivaurmieskeni ke-
toivat lähemmin että tämä oli hyvin epäluotettava.

Alue A-W, 7 x 4 m. laaja. Savi tuli vastaan 40-45
cm. syvyydessä. Suopekussa tuli siellä täällä vastaan
luita, jotenkin harvassa kuitenkin edesisiin verraten
j rautaisen hevosenkengän puolikas. Kartalla näkyvällä
alueella oli tunnettu sekaisin maassa aina pohjanvele
vastaan, joten alue selvästi oli jo ennen tutkittu - olepa se
sitten Ranckenin koekaiivauksissa tai joskus ojanluonnin
aikaan.

Alue W-X, 9 x 4 m. laaja. SE puoleinen pää oli 4
m. pituudelta aivan löydötöntä, siitä W-^{hen} päin tuli har-
vaksen vastaan luita. Savi tuli vastaan 36 cm. syvässä.
Osa tätä aluetta tutkittiin tarkoin lastoilla.

Alue H-K, 6 x 4 m. Alue on sita toyrasta, joka äsken
vasta on peccokki tehty, ja sen vuoksi paikoitteen mää-
hällistä. Savi tuli vastaan 53⁻⁴⁸ cm. syvässä. Enimmäit
löydöt olivat 25-30 cm. syvässä, ja niitä oli hyvin harvoja,
luita ja hampaita sekä umpinaisen messinkirengas
⁴¹
~~48~~ cm. syvyydestä, lähellä ojan reunaa. Saveen oli matkaa 10 cm.

Alue R-K, 6,40 x 3 m. samaa äsken peccokki väl-
tättyä aluetta kuin A-B, B-H ja H-K sekä C-E. Viime-
mainittu ja R-K² väliin jäi 8 x 6,40 m. leveä alue
tätä kumpareta tutkimaan. - R-K² syvyys oli 39
cm. Se oli löydöistä ylen köyhää, tuoteen muutamia
luita ja hevosen hampaita, 25-35 cm. syvyyksien rajoissa.

Alue K-T, 5 x 4 m. ulottui W suuntaan tämän vanhan
peccokki tekemättömän alueen päähän. Löydöjä ei täs-
tä enää tullut muuta kuin muutama luita.

Alue W-L, 7 x 2 m, savi tuli vastaan 42 cm. syvässä.
Löydöjä muutamia luita. Vanha sekotettu maa-ala, joka
kohdattiin A-W^{ssa}, jatkui vielä yli W-L^{nkin}.

Niiden havaintojen nojalla, jota leväkuohasta voi tämän
kaivauksen perusteella tehdä, ei voi muuta sanoa, kuin
että suokeras yleensä on 40-50 cm. vahva ja lepää
savi pohjalla, lähdeilmia lukuaanottamatta, että luut
enimmäkseen ovat 25-30 cm. syvässä kuita eivät ai-
na, että ne ovat perin pohjin hajallaan eivätkä voi-
suis alla säännöllisen kaktuksen, eivät edes taistella
muistoja, ja että ainakaan täällä tutkitulla 199 m 2 a-
luella ei ole edes yhden ainoan henkilön kokona-
iksi luurangoiksi havaittavia luuta.

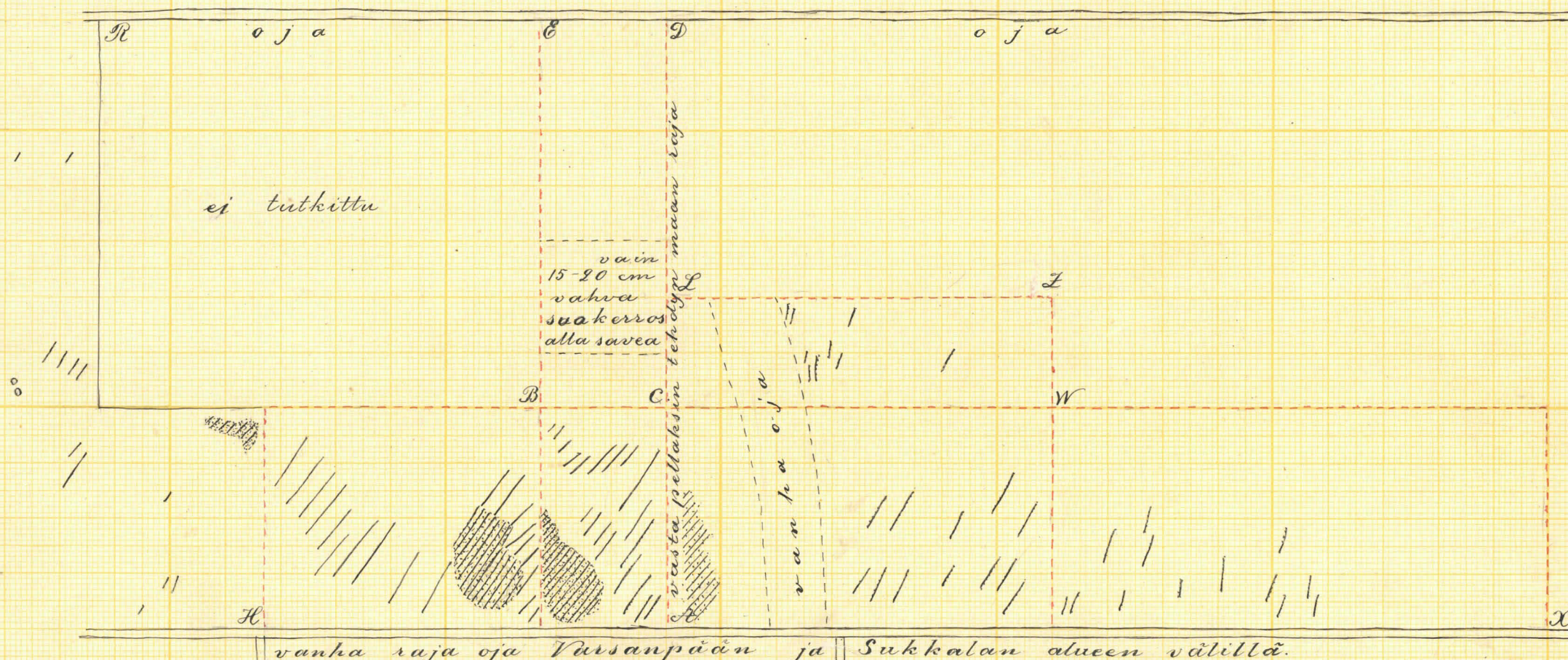
Helsingissä, 17 p. Elok. 1912

A. M. Taaggren

Orismala Leväluhta.

Ensimmäinen sarka ent. Varsanpään alueella
kes. 1912 tutkitut alueet.

|||| = luhta

vanha raja oja Varsanpään ja Sukkalan alueen välillä.

piste A 14 m. latoon WNW suunnasta
" D 27,5 m. " " "

L.123.

Isokyrö. Oritmalan Levänlunta. ^{no. 2459} Valo
 kuvattu v. 1912 W. suunnasta.

L.123

Isokyrö. Oritmalan Levänlunta ^{no. 2458} Valokuvaa
 otettu niityn Epäissä olevasta töyryästä.
 Pesiköhdän kairausalue.

Dr. Harald Lindbergs föreläsande utlåtande om sina undersökningar
på Levälubuta invid Orismala station, gifvet i februari 1913

M

Den 30 juli sistlidna
sommar (1912) besökte jag Levälubuta
invid Orismala station i Skottaryds
torven för att närmare studera
lagringsförhållandena på det stället,
hvarest talrika Medel delar af
månadstor anträffades.

Någonde lagringsförhållandena
på platsen kan jag efter det
jag numera underökt de 35
tagna proven meddela följande.

De öfversta 20-30 cm bestodo
af väl förinuttvad, genom kullens
bebetad torf, af hvilken
i det prof dock torf, då en under-
sökning af de dygdet af ansåg
lämna något som helst resultat.

Under kullens lagret förkom
c. 25 cm orörd torf, under hvilken
den vidtog. Denna torf, i hvilken
äro ben anträffades, innehöll
resten af vatt (Phragmites), Cicuta,
Menyanthes, starr (Carex rostrata),
Comarum, Lysimachia Fluviflora
och Slippuris samt pollenstora
af björk, tall och gran. Dessutom
innehöll torven sparsamma rester
af små i vatten lifande Kräft-
djur (Cladocera) samt af således
i vatten lifande Kirrelalger (dra-
tomaceer): Pinnularia sp., Stauroneis
phoenicenteron, ävensom något
sandkorn.

I gränsvärdet mot leran an-
träffades vid undersökningen af ~~det~~

det slammade profet några
frukter af säf (Scirpus lacustris),
och enstaka frön af Najas växel-
or (Nymphaea sp.), äfvenom resten
af tall, gräs, björk, Carex rostrata,
Cicuta och Gnaphalium, vidare
enstaka diatomacéer af ofru-
nämnda slag.

Öfversta delen af leran var
sandblandad och något humus-
färgad samt innehöll Kiselalger
af de slag, som karakteriseras
af lagragarna frän Östernjords satta
skede (den s.k. Litorina-tiden). Förutom
lämligen allmän Rhabdonema ar-
gatum observerades i den öfversta delen
af leran endast enstaka individ
af följande arter: Grammatophora
oceanica, Gyalodiscus scoticus och
Epithemia tergida. Ett pollenhorn af
gräs antäffades äfven vid den näm-
nede undersökningen.

För att nå till större djup och för
att erhålla prof för olika delar
af leran användes en grabborr.
Den första profstämman ^{utspänd i mitten af} tog det
af dr Tallgren undersökta stället.
Profven frän 1 m, 1.5 m och 2 m ut-
gjordes af gräs sandblandad lera,
innehållande pollen af tall
samt mycket sparsamma dia-
tomacéer af ofruknämnda Litorina-
arter. Under Litorina-leran vidtog
en fruktsökning, på större djup afad
lera af mer eller mindre stark

alltj frög (s. k. bäcklem), som visade sig vara Aucylus-lem, sprad under den tid Österjörn hade sött vatten.

Proppen från 2.5 m, 2.75 m, 3 m, 3.5 m och 4 m. innehöll ^{få} följande fåt

Österjörns sötvattensskede utmärkande

Koralalger: Epithemia turqida, E. gibba,

Pleurosigma alternatum, Heptanostus:

discus astræa, Eunotia Clevei, Cyanea-

topleura elliptica, Cyubella lan-

ceolata och en liten Melosira-art.

Undre delen af proppet samt det

från 4.1 m bestod af fint korall,

icke fossilförande sand, under

hvilken fast berggrund vidtog.

Stäm framför den af fotografien

synliga ladan tog en andra prof-

serie, bestående af 20 prof. Det

öppna proppet tog på 0.5 m djup,

samt de följande på hvarje 25 cm.

Proppen från 0.5-1.5 m bestod af

sandblandad ^{grå} Litorina-lem, i un-

hållande samma slags diatomacien

som på föregående ställe (Mabdomma

arcuatum, Grammatophora oceanica,

Gyalodiscus Pectenus, Epithemia

turqida och Melosira Borreri). Loppen

åte från 1.75-3.5 m hade svoro åte

mer eller mindre svartfärgiga

(bäcklem) samt visade sig vid den

mikroskopiska undersökningen ~~bestående~~

från utgången af Aucylus-lem. Proppet

från 1.75 m innehöll Melosira sp. (liten art),

Epithemia turqida, E. gibba, Pleurosigma

alternatum, Heptanostus astræa

Cunista Clevei, Cymbella sp., Cyprina
topleura elliptica; Således allerede
samme arter, som antreffedes i
Ancyus-profilen fra det tidligere
stædet. De mindre Ancyus-
lerprofiler, som opstod på større
vattendjup, inneholdt endelig
Strophodontoceras, Melosira sp. og
Epithemia turqida. Profilen fra
3.5 m (nedre delen af profilen) — 4 m
udgjordes af s.k. kvasselig lea,
afsat ved tiden for landens
afsmæltning. Den kvasselige lea
underlagdes af berggrund.

Lagerfølgen på den ^{af mig} undersøgte
søens ^{af søens} dele af Kvælle er så
ledes følgende:

- 0 - 20 à 30 cm formentlig Kattersjord
- 30 - 50 cm strandtorf, afsat ved søs vatten.
- 50 cm - 1.75 à 2 m Littorina-lea
- 1.75 à 2 m - 3.5 à 4 m Ancyus-lea.
- 3.5 à 4 m - 4 à 4.7 m glacial sand og - lea
- Berggrund.

Når landhøjningen ved Podvinska
Kurten fortsætter så langt, at det
sætte havet draget sig tilbage
fra Trullens Krøj Orinjala indløp
sluttes af en grundvandsvælsning
med søs vatten, omgivet af runde
strandånger. Ad vatten var så
vid tiden for det underste torf-
skiktets nedlægning, fremgår af at
i grænseområdet mellem torven og
leaen antreffes rester af såf

(Pirrus laevis) och kort
rodder, hvilka ligge växtformer
från Trepnad endast i salt vatten.
Närmast det öppna vattenet växt
en strandvegetation af vass, Cicuta, Card rotata,
Thymus, Mentha o. s. v. för
vår ränka stränder karakteristiska
växter, hvilka smärre som lämnar
nade uppkop af den strandlof
som öfverlagras den i hafvet
afatta lera. Dessa strandlof
bildades syntiskt på grund
vatten, så denna daraf, så den
samma innehåller rester af
små kräftdjur och diatomaciers
samt sandlam, hvilkas förhållande
förhållande varvarn af så
åtkomsten under en stor del
af året täckande grund vatten-
lager. Det är i denna strandlof
som åtkomsten del af de
fånga medel delarna är inbördade.

Vid undersökning af den torf
som aflägs i småhålorna af
5 storn tillvarnarna ben har framgått,
så denna torf varit af samma
beholdning som den tidigare omnämnda
strandlofen. Den innehåller således
förutom rikligt sandlam, äfven några
af Spongilla, diatomaciers (Pinnularia sp.,
Stauroneis phoenicenteron, Nitzschia sp.)
samt pollen af gran och tall. I en af
proppen hittades en frukt af Lycopus
Europaeus, en strandväxt med sydlig
utbredning i Finland. Torfen i alla

5 personer var af samme beskæftelse,
benede de således af alle de andre
trodsen udført samtidigt kommet
på pladsen.